

קברות התאוה
ר' מ. נבון
שיעורו של ר' סולוביצ'יק

במדבר פרק יא

... (ד) והאספסוף אשר בקרב התאוה תאונה וישבו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכלנו בשר: (ה) זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם את הקשאים ואת האבטחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים: (ו) ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי אל המן עינינו: ... (ז) וישמע משה את העם בכה למשפחותיו איש לפתח אהלו ויחר אף יקנן מאד ובעיני משה רע: (יא) ויאמר משה אל יקנן למה הרעת לעבדך ולמה לא מציתי חן בעיניך לשום את משה כל העם הזה עלי: (יב) האנכי הריתי את כל העם הזה אם אנכי ילדתיהו כי תאמר אלי שאהו בחיקך פאשר ישא האמן את הינק על האדמה אשר נשבעת לאבותיו: (יג) מאין לי בשר לתת לכל העם הזה כי יבכו עלי לאמר תנה לנו בשר ונאכלה: (יד) לא אוכל אנכי לבדי לשאת את כל העם הזה כי כבד ממני: (טו) ואם ככה את עשה לי הרגני נא הרג אם מצאתי חן בעיניך ואל אראה ברעתי: פ (טז) ויאמר יקנן אל משה אספה לי שבועים איש מזקני ישראל ...: (יח) ואל העם תאמר התקדשו למחר ונאכלתם בשר ... (לא) ורוח נסע מאת יקנן ונגזו שלטים מן הים ויטש על המחנה פדרך יום כה ויכדרך יום כה סביבות המחנה וכאמתים על פני הארץ: (לב) ויקם העם כל היום ההוא וכל הלילה וכל יום המחנה ויאספו את השלו הממעט אסף עשרה חמרים וישטחו להם שטוח סביבות המחנה: (לג) הבשר עודנו בין שניהם טרם יפרת ואף יקנן חרה בעם וינן יקנן בעם מכה רבה מאד: (לד) ויקרא את שם המקום ההוא קברות התאוה כי שם קברו את העם המתאונים: (לה) מקברות התאוה נסעו העם חצרות ויהיו בחצרות: פ

~ עגל הזהב ~

שמות פרק לב

(א) וירא העם כי בשש משה לרדת מן ההר ויקהל העם על אהרן ויאמרו אליו קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו: (ב) ... (ו) וינדבר יקנן אל משה לך רד כי שחת עמך אשר העלית מארץ מצרים: (ח) סרו מהר מן הדבר אשר צויתם עשו להם עגל מסכה וישתחוו לו ויזבחו לו ויאמרו אלה אלהיך ישראל אשר העלונך מארץ מצרים: (ט) ויאמר יקנן אל משה ראיתי את העם הזה והנה עם קשה ערף הוא: (י) ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול: (יא) ויחל משה את פני יקנן אלהיו ויאמר למה יקנן יחכה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים בכח גדול וביד חזקה: (יב) למה יאמרו מצרים לאמר ברעה הוציאם להרג אתם בהרים ולכלתם מעל פני האדמה שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך: (יג) זכר לאברהם ליצחק ולישךאל עבדיך אשר נשבעת להם בך וינדבר אלהם ארבה את זרעכם ככוכבי השמים וכל הארץ הזאת אשר אמרתי אתו לזרעכם ונחלו לעלם: (יד) וינחם יקנן על הרעה אשר דבר לעשות לעמו: פ

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לב עמוד א

+שמות ל"ב+ וידבר ה' אל משה לך רד, מאי לך רד? אמר רבי אלעזר, אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: משה, רד מגדולתך! כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל, ועכשיו ישראל חטאו - אתה למה לי? מיד תשש כחו של משה ולא היה לו כח לדבר. וכיון שאמר: +דברים ט"ו+ הרף ממני ואשמידם, אמר משה: דבר זה תלוי בי - מיד עמד ונתחזק בתפלה ובקש רחמים. משל, למלך שכעס על בנו והיה מכה גדולה, והיה אוהבו יושב לפניו ומתירא לומר לו דבר. אמר המלך: אלמלא אוהבי זה שיושב לפני הרגתיך! אמר: דבר זה תלוי בי - מיד עמד והצילו. +שמות ל"ב+ ועתה הניחה לי [רש"י: משמע שהיה אוהבו] ויחר אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול וגוי - אמר רבי אבהו: אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו; מלמד, שתפסו משה להקדוש ברוך הוא כאדם שהוא תופס את חברו בבגדו, ואמר לפניו: רבונו של עולם, אין אני מניחך עד שתמחול ותסלח להם. +שמות ל"ב+ ואעשה אותך לגוי גדול וגוי - אמר רבי אלעזר, אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, ומה כסא של שלש רגלים אינו יכול לעמוד לפניך בשעת כעסך, כסא של רגל אחד על אחת כמה וכמה! ולא עוד אלא שיש בי בושת פנים מאבותי. עכשיו יאמרו: ראו פרנס שהעמיד עליהם, בקש גדולה לעצמו ולא בקש עליהם רחמים. +שמות ל"ב+ ויחל משה את פני ה' - אמר רבי אלעזר: מלמד שעמד משה בתפלה לפני הקדוש ברוך הוא עד שהחלהו [רש"י: הפציר בו]; ... ושמאל אמר מלמד שמסר עצמו למיתה עליהם שנאמר +שמות ל"ב+ ואם אין מחני נא מספרך.

רמב"ן שמות פרק לב פסוק ז

(ז) כי שחת עמך - ... והנה רוב העם חטאו במעשה העגל, כי כן כתוב ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב, ולולי זה לא היה הכעס בכולם לכלותם. והנה הנהרגים והנגפים מועטים, **כי ברובם היה החטא במחשבה רעה**, כמו שפירשתי:

R. Soloveitchik, Reflections Vol.1, p. 153

Our Sages were convinced that idol worship leads inevitably leads to paganism, that worship influences a society's way of life. Yet paganism can persist even after idol worship has been discarded. The later Greeks and Romans, having cast aside idol worship, still lived as pagans, with a pagan life-style and value system. In our day, with idol worship no longer in existence, paganism is still rampant.

רמב"ם הלכות עבודת כוכבים פרק א

הלכה א

בימי אנוש טעו בני האדם טעות גדול ונבערה עצת חכמי אותו הדור ואנוש עצמו מן הטועים היה, וזו היתה טעותם, אמרו הואיל והאלהים ברא כוכבים אלו וגלגלים להנהיג את העולם ונתנם במרום וחלק להם כבוד והם שמשים המשמשים לפניו ראויין הם לשבחם ולפארם ולחלוק להם כבוד, וזהו רצון האל ברוך הוא לגדל ולכבד מי שגדלו וכבדו, כמו שהמלך רוצה לכבד העומדים לפניו וזהו כבודו של מלך, כיון שעלה דבר זה על לבם התחילו לבנות לכוכבים היכלות ולהקריב להן קרבנות ולשבחם ולפארם בדברים ולהשתחוות למולם כדי להשיג רצון הבורא בדעתם הרעה, וזה היה עיקר עבודת כוכבים, וכך היו אומרים עובדיה היודעים עיקרה, לא שהן אומרים שאין שם אלוה אלא כוכב זה, הוא שירמיהו אומר מי לא ייראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך ובאחת יבערו ויכסלו מוסר הבלים עץ הוא, כלומר הכל יודעים שאתה הוא לבדך אבל טעותם וכסילותם שמדמים שזה ההבל רצונך הוא.

הלכה ב

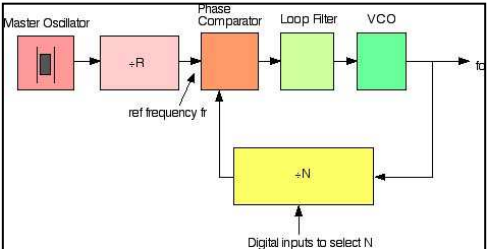
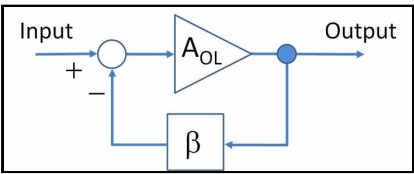
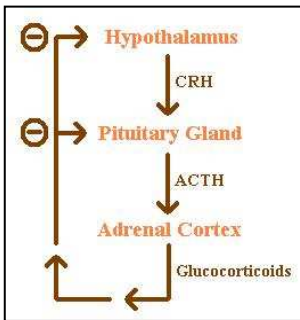
ואחר שארכו הימים עמדו בבני האדם נביאי שקר ואמרו שהאל צוה ואמר להם עבדו כוכב פלוני או כל הכוכבים והקריבו לו ונסכו לו כך וכך ובנו לו היכל ועשו צורתו כדי להשתחוות לו כל העם הנשים והקטנים ושאר עמי הארץ, ומודיע להם צורה שבה מלבו ואומר זו היא צורת הכוכב פלוני שהודיעוהו בנבואתו, והתחילו על דרך זו לעשות צורות בהיכלות ותחת האילנות ובראשי ההרים ועל הגבעות ומתקבצין ומשתחויים להם ואומרים לכל העם שזו הצורה מטיבה ומריעה וראוי לעבודה וליראה ממנה, וכהניהם אומרים להם שבעבודה זו תרבו ותצליחו ועשו כך כך ואל תעשו כך וכך, והתחילו כוזבים אחרים לעמוד ולומר שהכוכב עצמו או הגלגל או המלאך דבר עמהם ואמר להם עבדוני בכך וכך והודיע להם דרך עבודתו ועשו כך ואל תעשו כך, ופשט דבר זה בכל העולם לעבוד את הצורות בעבודות משונות זו מזו ולהקריב להם ולהשתחוות, וכיון שארכו הימים נשתכח השם הנכבד והנורא מפי כל היקום ומדעתם ולא הכירוהו ונמצאו כל עם הארץ הנשים והקטנים אינם יודעים אלא הצורה של עץ ושל אבן וההיכל של אבנים שנתחנכו מקטנותם להשתחוות לה ולעבדה ולהשבע בשמה, והחכמים שהיו בהם כגון כהניהם וכיוצא בהן מדמין שאין שם אלוה אלא הכוכבים והגלגלים שנעשו הצורות האלו בגללם ולדמותן אבל צור העולמים לא היה שום אדם שהיה מכירו ולא ידעו אלא יחידים בעולם כגון חנוך ומתושלח נח שם ועבר, ועל דרך זה היה העולם הולך ומתגלגל עד שנולד עמודו של עולם והוא אברהם אבינו.

R. Soloveitchik, Reflections Vol.1, p. 153

The pagan worships deities which represent forces in nature. These deities make no demand of man beyond specific acts of propitiation. For man lustily to partake of nature is, therefore, an act of identifying with such gods. Man actually sees himself as coextensive to nature and therefore craves unlimited indulgence.

Control Systems / Negative Feedback

Thermostat, PLL, Hormones, etc.

~ עגל ~

שמות פרק לב

(ו) וַיִּשְׁכְּבֵמוּ מִמְּחֶרֶת וַיַּעֲלוּ עִלְתָּ וַיִּגְשׁוּ שְׁלָמִים וַיֵּשֶׁב הָעָם לֶאֱכֹל וְשֵׁתוּ וַיִּקְמוּ לַצַּחֵק: פ
רש"י שמות פרק לב
לצחק - יש במשמע הזה גלוי עריות, ...

~ בעל פעור ~

במדבר פרק כה

(א) וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּשֵׁטִים וַיַּחַל הָעָם לְזָנוֹת אֶל בְּנוֹת מוֹאָב: (ב) וַתִּקְרָאנָן לָעָם לְזִבְחֵי אֱלֹהֵיהֶן וַיֵּאָכְלוּ
הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲווּ לֵאלֹהֵיהֶן: (ג) וַיִּצְמַד יִשְׂרָאֵל לְבַעַל פְּעוֹר וַיַּחַר אֵף יִקְנֹק בְּיִשְׂרָאֵל:
רש"י במדבר פרק כה
(ב) וישתחוו לאלהיהן - כשתקף יצרו עליו ואומר לה השמע לי, והיא מוציאה לו דמות
פעור מחיקה ואומרת לו השתחוה לזה:
(ג) פעור - על שם שפוערין לפניו פי הטבעת ומוציאין רעי, וזו היא עבודתו:

~ קברות התאוה ~

במדבר פרק יא

(ד) וְהֶאֱסַפְסַף אֲשֶׁר בְּקֶרְבוֹ הַתְּאוּוֹת וַיֵּשְׁבוּ וַיִּבְכּוּ גַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי יֵאָכְלֵנוּ **בֶּשֶׂר**:
רש"י במדבר פרק יא פסוק ד
מי יאכלנו בשר - וכי לא היה להם בשר?! והלא כבר נאמר (שמות יב, לח) וגם ערב רב עלה
אתם וצאן ובקר וגו'. ואם תאמר אכלום, והלא בכניסתם לארץ נאמר (במדבר לב, א) וּמְקַנָּה רַב הִיָּה לְבְנֵי רְאוּבֵן וְגו', **אלא שמבקשים עלילה**:

ר' סולוביצ'יק

[אולי המילה "בשר" היא בלשון נקייה לתאוות] (a euphemism for the sensual).

(ה) זָכַרְנוּ אֶת הַדָּגָה אֲשֶׁר נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חֲנָם אֶת הַקִּשְׁאִים וְאֶת הָאֲבִטְחִים וְאֶת הַחֲצִיר וְאֶת
הַבָּצְלִים וְאֶת הַשּׁוּמִים:

יומא עה: א

זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם, רב ושמואל; חד אמר: דגים, וחד אמר: עריות.
מאן דאמר דגים - דכתיב נאכל, ומאן דאמר עריות - דכתיב חנם.

תורה תמימה הערות במדבר פרק יא הערה ג

ג) הכונה שנאסרו להם קרובות, ודגה הוא מלשון וידגו לרוב, ..., ויהיה לפי"ז
באור המלה "חנם" משום דעריות של קרובים ישיגו בחנם לא כמו רחוקות:

(ו) וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה אֶת הָעָם בִּכְהָ לְמִשְׁפַּחְתּוֹ אִישׁ לְפִתַּח אֹהֶלוֹ וַיַּחַר אֵף יִקְנֹק מֵאִדּוֹ וַיְבַעֲנֵי מֹשֶׁה רָע:

רש"י במדבר פרק יא פסוק ו

(ו) בכה למשפחותיו - משפחות משפחות נאספים ובוכים לפרסם תרעומתן בגלוי. ורבותינו
אמרו למשפחותיו על עסקי משפחות, על עריות הנאסרות להם:

(לב) וַיִּקַּם הָעָם כָּל הַיּוֹם הַהוּא וְכָל הַלַּיְלָה וְכָל יוֹם הַמְּחֶרֶת וַיֹּאֲסֹפוּ אֶת הַשְּׁלֹוֹ הַמְּמַעֵיט אֲסַף עֲשָׂרָה
חֲמִירִים וַיִּשְׁטַחוּ לָהֶם שְׁטוּחַ סְבִיבוֹת הַמְּחֶנֶה:

שמות פרק טז	במדבר פרק יא
(טז) זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צָוָה יִקְנֹק לְקַטוֹ מִמֶּנּוּ אִישׁ לְפִי אֲכָלוֹ עֹמֵר לְגִלְגָלֶת מִסֶּפֶר נִפְשֵׁיכֶם אִישׁ לְאִשֶׁר בְּאֹהֶלוֹ תִקְחוּ: (יז) וַיַּעֲשׂוּ כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּלְקְטוּ הַמִּרְבָּה וְהַמְּמַעֵיט: (יח) וַיִּמְדּוּ בְּעֹמֵר וְלֹא הָעֵדִיף הַמִּרְבָּה וְהַמְּמַעֵיט לֹא הִחְסִיר אִישׁ לְפִי אֲכָלוֹ לְקַטוֹ:	(ו) וַעֲתָה נִפְשָׁנוּ יִבְשָׁה אִין כָּל בְּלַתִּי אֶל הַמָּן עֵינֵינוּ:

בראשית רבה (וילנא) פרשה לד י

"ויאמר ה' אל לבו" - הרשעים הן ברשות לבן (שם /תהלים/ יד) אמר נבל בלבו, (בראשית
כז) ויאמר עשו בלבו, (מלכים א יב) ויאמר ירבעם בלבו, (אסתר ו) ויאמר המן בלבו, **אבל**
הצדיקים לבן ברשותן (שמואל א א) וחנה היא מדברת על לבה, (שם /שמואל א/ כז)
ויאמר דוד אל לבו, (דניאל א) וישם דניאל על לבו...

~ מניגות מקיפה ~

במדבר פרק יא

(יב) הַאֲנֹכִי הִרִיתִי אֶת כָּל הָעָם הַזֶּה אִם אֲנֹכִי יִלְדַּתִּיהוּ כִּי תֹאמַר אֲלֵי **שָׂאֵהוּ בְחִיקָד כְּאֲשֶׁר יֵשֵׂא**
הָאֵמוֹ אֶת הַיִּנֹּק עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְרָהָם: (יג) מֵאִין לִי בֶשֶׂר לִתֵּת לְכָל הָעָם הַזֶּה כִּי יִבְכוּ
עָלַי לֵאמֹר תִּנְהַ לָּנוּ בֶשֶׂר וְנֹאכְלָה: (יד) לֹא אוֹכַל אֲנֹכִי לְבַדִּי לְשֹׂאת אֶת כָּל הָעָם הַזֶּה כִּי כִבֵּד מִמֶּנִּי:
(טו) וְאִם כִּכָּה אֶת עֲשֵׂה לִי הֲרֹגִי נָא הֲרֹג אִם מִצַּאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ וְאֵל אֲרָאָה בְּרַעְתִּי: פ